

Kompositoriske Smuler - af Kuno Kjærbye komponist og violinist

I min afsøgen af, hvad Søren Kierkegaards værk "Philosophiske Smuler" kan rumme for mig – nok så vigtigt, da jeg er blevet bedt om at give musikalsk respons på Søren K's ord "en fremlægning og pointering af strømme og bevægelser i skriftet mere end en udlægning må det blive til" tænker jeg, "toner i sig selv træder jo først frem efter ordets fallit", rammer jeg hurtigt en mur - en mur af vand viser det sig. Man bryder vandspejlets overflade og omslutes af det kolde vand på vej ned i et dyk og hele ens krop forstår lysende klart kredsløbet, som vi alle rundes af, høj som lav - myggelarve og gråand. Men mit hovede er ikke med, jeg er bogstaveligt talt rystet i min grundvold og det føles meget svævende, plaskende i en skovsø en Skt Hans-dag i juni måned.

I maj havde jeg lynkonsumeret "Philosophiske Smuler" efter at Jes Nysten formand for Roskilde Kunstforening havde givet mig opgaven at itonesætte Kierkegaards værk med henblik på at opføre det i Palæfløjen, Roskilde ved en såkaldt responskoncert. En udfordring og opdagelsesrejse jeg ikke kunne sige nej til, alene titlen rummer en forførende indbydende æstetik, hvordan kan "philosophie" være blot en smule, en krumme på morgenbordet, når det begrebet jo i sagens natur stiller sig i de største spørgsmåls tjeneste ?

Min appetit blev mere og mere skærpet, da jeg først havde kastet mig i gang med Søren K's idebuffet, skriftet er kort og tindrende klart, små hundrede sider, med helt nye sansninger af dagligdags ord som "Det forbigangne", "Nødvendighed", eller "Øieblik" belyst i et fint prismatisk væld af lyskilder.

Og netop genoplevelsen af et dagligdags ords mættethed og overvældende flertydighed med dets iboende banale spørgsmål til een om, hvordan man reelt gennemlever sin eksistens, gjorde, at jeg den sommerdag ved Skt. Hans først ved en kold morgendukket kunne skylle tankespinnets med dets finurlige faldgruber ud af sindet og gribe om opgaven ud fra den forudsætning, jeg kaperer bedst - musikerens. Søren Kierkegaard arbejder nemlig med dobbelte tidslige og tidssammenhængende begreber som f. eks. "Tilblivelsen" eller "Øieblikket";

"... Hvorledes forandres det, som bliver til; eller hvilken er Tilblivelsens Forandring?

thi dersom det Tilblivende ikke i sig selv forbliver uforandret i Tilblivelsens Forandring, saa er det Tilblivende ikke dette Tilblivende, men et andet ..."

eller i en parakdoksal begrebssammenfletning:

"Og nu Øieblikket. Det er vel kort og timeligt som Øieblikket er det, forgangent, og dog er det fyldt af det Evige. Et saadant Øieblik maa dog have et særligt navn, lad os kalde det : Tidens Fylde"

Bruno Walter en af det tidlige tyvende århundrede største dirigenter (kendte personligt Johannes Brahms) talte om den udstrakte musikalske tid - en tidlig rummelighed, som han så markant så manifesteret i Mozarts operaer. Her ejer tre sekunders musik en dybde og historie, som ligger langt udover de 3 sekunders faktiske forløb. Det blev præcist den iagttagelse - spændingsfeltet mellem erindring og nuet, som blev bestemmende for mit valg af musik, og som jeg ville tilnærme mig Søren K's skrift med. Dels min egen musik som jeg ville sætte mig i position til at skrive og dels den musik af Mozart og Brahms jeg ville citere fra, genopdage ved at komponere videre ind i dens særegne motivverden. Dette sidste også for at sætte mig i en situation, en klanglig fysisk analogi og identifikation til et af de "uskyldige" ord f. eks. "Muliighed", som Søren Kierkegaards svimler rundt med, så man til sidst spindes helt om bagved ordets umiddelbart konkrete betydning og ud i et tomrum: "det Ikkeværendes Intethed, og den tilintetgjorte Mulighed..." og videre hen i en tilstedeværelse - et moment, som med Søren K's ord rummer gnisten af "hiint Øieblik skjult i det Evige, indoptaget deri."

Der ligger en åbenbaringsklang, en stærk samhørighed med historiske, når man giver sig i kast med at gendigte og omkalfaltre et værk af f. eks. Mozart. Men den proces er i genuin samklang med hele udgangspunktet for Philosophiske Smuler, hvor Søren Kierkegaard selv tager udgangspunkt i Sokrates' spørgsmål om "Hvorvidt kan Sandheden læres". Søren K's tese (ligesom Sokrates' selv) er at den ligger implicit i een selv, at al "Læren og Søgen kun er Erindren", og derved kommer Søren Kierkegaard ind på det "historiske" som begreb med den iboende tidsoplevelse - og forløb som ethvert historisk udgangspunkt nødvendigvis må rumme :

Kan der gives et historisk Udgangspunkt for en evig Bevidsthed ; hvorledes kan et saadant interessere mere end historisk ; kan man bygge en evig Salighed paa en historisk Viden ?

(indledende motto for "Philosophiske Smuler")

Kompositoriske Smuler uropføres torsdag d. 3 oktober kl. 19.30 i Palæfløjen, Roskilde Udover uropførelsen af Kuno Kjærbyes musik spilles satser fra Mozarts sonate for violin og klaver kv526 i A-dur og Brahms

Sonate i f-mol for klavnet og klaver. Medvirkende er Teit Kanstrup - baryton,

Christian Larsen klarinet, Kirsten Beyer-Karlshøj klaver og Kuno Kjærbye violin.